

(Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4997/14179/3-2-1998, ΦΕΚ 342/Β/10-4-1998), με ζώνη προστασίας 100 μ. περιμετρικά του κτιρίου.

– Ο ναός Αγίου Δημητρίου, μαζί με τον αύλειο χώρο του (φορέας προστασίας 5η ΕΒΑ) (Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ30/ΚΗΡ/37613/1329/20-8-1999, ΦΕΚ 1748/Β/15-9-1999).

– Το κτίριο του Δημαρχείου Γυθείου (φορέας προστασίας ΥΝΕΜΤΕΔΕ) (Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ.2750/48988/6-11-1990, ΦΕΚ 771/Β/5-12-1990).

– Το κτίριο του ξενοδοχείου «Ακταίον» στο Γύθειο (φορέας προστασίας ΥΝΕΜΤΕΔΕ) (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/665/22133/15-4-1983, ΦΕΚ 258/Β/17-5-1983).

– Το κτίριο του Παλαιού Παρθεναγωγείου Γυθείου (φορέας προστασίας ΥΝΕΜΤΕΔΕ) (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/1641/27919/9-6-1992, ΦΕΚ 426/Β/3-7-1992).

– Το κτίριο ιδιοκτησίας Κ. Ανδριανόπουλου, επί της οδού αρχαίου Θεάτρου στο Γύθειο (φορέας προστασίας ΥΝΕΜΤΕΔΕ) (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/388/10287/20-4-1982, ΦΕΚ 270/Β/18-5-1982).

– Το κτίριο ιδιοκτησίας Β. Στρατάκου επί της οδού Βασιλέως Παύλου στο Γύθειο (φορέας προστασίας ΥΝΕΜΤΕΔΕ) (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/55241/2822 π.ε./21-1-1985, ΦΕΚ 76/Β/13-2-1985).

– Το κτίριο στις οδούς Τζανήμπεη Γρηγοράκη και Λαρυσιού στο Γύθειο (φορέας προστασίας ΥΝΕΜΤΕΔΕ) (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/3656/61867/19-12-1994, ΦΕΚ 990/Β/30-12-1994).

Εντός της πόλης του Γυθείου έχουν απαλλοτριωθεί, για λόγους προστασίας και ανάδειξης των αρχαιοτήτων, ο χώρος του θεάτρου, της Αγοράς (οικόπεδο Αρχαιολογικής Εταιρείας), το οικόπεδο Καρτσιμά-Βουρλίτη, πλησίον του αρχαίου θεάτρου και της αγοράς, το οικόπεδο Τσεμπελή στο Ο.Τ. 8 (διατηρείται ορατό ρωμαϊκό βαλανείο) και τα οικόπεδα Αγγάνη, Βραχνού και Τζανή στο Ο.Τ. 8 (διατηρείται ορατή παλαιοχριστιανική βασιλική). Επίσης, πρόσφατως (2010) απαλλοτριώθηκαν δύο οικόπεδα ιδιοκτησίας Γ. και Α. Δασκαλάκη στο Ο.Τ. 13, όμορα με το απαλλοτριωμένο οικόπεδο της Αρχαιολογικής Εταιρείας, όπου χωροθετείται η Αγορά του Γυθείου.

Η κηρυγμένη ως αρχαιολογικός χώρος περιοχή περιλαμβάνει την κατοικημένη αστική περιοχή του Γυθείου και τα περίχωρά της. Επειδή στην κήρυξη του 1970 δεν είχε οριοθετηθεί ο αρχαιολογικός χώρος με σημεία συντεταγμένων, η έκταση του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου συνεχώς «επεκτεινόταν» όσο επεκτεινόταν και τα όρια της σύγχρονης πόλης του Γυθείου. Επειδή, μάλιστα, δεν υπάρχει οριοθέτηση του οικισμού του Γυθείου και του όμορου προς Ν. οικισμού του Ακούμαρου, η Υπηρεσία μας έφθασε να ασκεί προληπτικό οικοδομικό έλεγχο σε μια εξαιρετικά εκτεταμένη περιοχή, που έφθανε έως τα όρια του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου του Μαυροβουνίου.

Πρόταση αναοριοθέτησης του αρχαιολογικού χώρου του Γυθείου

Για την αποτελεσματικότερη προστασία των ορατών αρχαίων μνημείων εντός της σύγχρονης πόλης του Γυθείου, αλλά και των αρχαίων λειψάνων που κατά καιρούς έρχονται στο φως κατά τη σωστική ανασκαφική διερεύνηση οικοπέδων ιδιωτών, για τα οποία ζητείται η έγκριση οικοδόμησης, χωροθετούμενων στην ευρύτερη περιοχή της σύγχρονης πόλης του Γυθείου του Δήμου Ανατολικής Μάνης Λακωνίας, όπου τοποθετείται η αρχαία πόλη του Γυθείου, προτάθηκε η αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου του Γυθείου και η οριοθέτηση ως αρχαιολογικού χώρου της περιοχής που ορίζεται από τους αριθμούς 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, ακτογραμμή και 1 (Εικ. 48). Στην περιοχή αυτή συμπεριλαμβάνεται ο πυρήνας της αρχαίας πόλης, που σώζει το λόφο της ακρόπολης με τις παλαιοχριστιανικές βασιλικές και το αρχαίο θέατρο στους πρόποδες του, την αγορά της ελληνοιστικής-ρωμαϊκής πόλης στη θέση του στρατοπέδου του ΚΕΕΜ και στο χώρο του Συνοικισμού, στο βόρειο τομέα της σύγχρονης πόλης, καθώς και το ρωμαϊκό βαλανείο νοτίως του λόφου της ακρόπολης. Επίσης, συμπεριλαμβάνεται το εκτεταμένο ρωμαϊκό νεκροταφείο εκατέρωθεν του ρέματος Ξεριά και στο νοτιοδυτικό όριο της σύγχρονης πόλης, στους βόρειους πρόποδες του Λαρυσιού έως το σύγχρονο νεκροταφείο της Αναλήψεως, τα ιερά του Διός Καππώτα και της Μιγώντιδος Αφροδίτης, οι χαραγμένες σε βράχο αρχαϊκές επιγραφές, στους πρόποδες του Λαρύσιου όρους (Κούμαρος), η νησίδα Κρανάη, τμήματα του ελληνοιστικού τείχους της πόλης, τμήματα του εμπορικού λιμένος στο ανατολικό τμήμα της πόλης, μεγάλο τμήμα του οποίου καλύπτεται από θάλασσα, εκτεταμένα οικοδομικά λείψανα της ρωμαϊκής-ύστερης ρωμαϊκής πόλης, όπως το εκτεταμένο οδικό δίκτυο της πόλης, τμήματα πολυτελών οικιών, κοσμημένων με ψηφιδωτά δάπεδα, και λουτρικά συγκροτήματα. Τα σημεία που οριοθετούν τον κηρυσσόμενο αρχαιολογικό χώρο, όπως αυτός σημειώνεται στο χάρτη κλίμακας 1:5000 της ΓΥΣ, που συνόδευε την παρούσα εισήγηση, αντιστοιχούν στα ζεύγη συντεταγμένων που παρατίθενται στους συνημμένους πίνακες συντεταγμένων.

ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΛΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ιερό του Αμυκλαίου Απόλλωνα στις Αμύκλες

Κατά το 2012 στο σπαρτιατικό ιερό του Αμυκλαίου Απόλλωνα (Εικ. 50) συνεχίστηκε η έρευνα στο χώρο, όπου αποκαλύφθηκε τμήμα από τη θεμελίωση μιας ανήδας που εφάπτεται με τον βόρειο τοίχο της εκκλησίας της Αγίας Κυριακής, και διερευνήθηκε στρωματογραφικά η γύρω περιοχή. Η αφαίρεση της επίχωσης δεν έχει ολοκληρωθεί, έτσι ώστε

να φανεί όλη η φυσική επιφάνεια. Στην ανασκαφείσα περιοχή, ωστόσο, βρέθηκε ένα καθαρό προϊστορικό στρώμα, από όπου συγκεντρώθηκε μεγάλη ποσότητα κεραμικής της πρωτοελλαδικής ΙΙ περιόδου.

Κατά μήκος της τάφρου που αποκαλύφθηκε αμέσως δυτικά της εκκλησίας, εντοπίστηκαν τρία από τα γνωστά κυκλικά ορύγματα, κενά και σχετικά αβαθή, παρόμοια με όσα έχουν ήδη βρεθεί σε άλλα σημεία τα προηγούμενα χρόνια. Και αυτά έχουν διανοιχθεί στο φυσικό συμπαγές στρώμα του λόφου με το φιλό βότσαλο. Όχι μακριά από το δυτικό όριο του τελευταίου βρέθηκε ένα πηγάδι με διάμετρο 1 μ. περίπου.

Για να αποκαλυφθεί η δομή του μνημειακού περιβόλου-αναλημματικού τοίχου προς Β., να επιλυθούν τα σχετικά με τη χρονολόγησή του εκκρεμή ζητήματα και να εντοπιστεί η συνέχεια του προγενέστερου αντίστοιχου τοίχου με τους αργούς λίθους, η ανασκαφή επεκτάθηκε στα ανατολικά και βόρεια του λόφου (Εικ. 51).

Μετά την αφαίρεση σύγχρονης επίχωσης, πλάθ. 0,10 έως 1 μ., αποκαλύφθηκε σε έκταση μέγιστου πλάθ. 3 μ. η τεχνητά διαμορφωμένη επιφάνεια του πορώδους πετρώματος. Η βαθμιδωτή διαμόρφωση του φυσικού εδάφους είναι ανάλογη με την εξακριβωμένη κατά τις ανασκαφικές εργασίες του 2010 στην ανατολική και τη νότια πλευρά του λόφου. Τα ανασκαφικά δεδομένα αποδεικνύουν αναμφίβολα ότι οι επεμβάσεις αυτές σχετίζονται άμεσα με τη διαδοχική ανέγερση των δύο περιβόλων. Ίχνη του γεωμετρικού αναλημματικού περιβόλου αποκαλύφθηκαν έως το μέσον περίπου της ανατολικής πλευράς του λόφου, όπου ο τοίχος κάμπτεται έντονα προς Δ. (Εικ. 52). Σύμφωνα με τη θέση, τη δομή και τη σχέση της κατασκευής του με τα αντίστοιχα λείψανα της νότιας πλευράς του λόφου, είναι βέβαιο ότι εδώ εντοπίζεται το βόρειο, ενισχυμένο πιθανότατα, πέρας του. Η οικοδόμησή του σχετίζεται πιθανώς και με την, πλάθ. 1,60 και βάθ. 0,30 μ., τάφρο εσωτερικά του. Από το εσωτερικό της τάφρου αφαιρέθηκαν κιτρινόφαια πηλώδη χώματα που, όπως αποδεικνύει η μεγάλη ποσότητα πρωτοελλαδικής ΙΙ κυρίως κεραμικής, ανήκουν σε καθαρό προϊστορικό στρώμα. Στο δεύτερο άκρο, το διαμορφωμένο ανατολικά και χαμηλότερα του προαναφερθέντος με την κατακόρυφη σχεδόν και οριζόντια, στη συνέχεια, απολάξευση του φυσικού πετρώματος, εδράζονται οι λίθοι της θεμελίωσης του μνημειακού περιβόλου-αναλημματικού τοίχου από κροκαλοπαγείς λίθους.

Την επίχωση της περιοχής αυτής χαρακτηρίζει ιδιαίτερα διαταραγμένη στρωματογραφία. Τούτο οφείλεται αφενός, σε αρχαίες και νεότερες παρεμβάσεις και σε κατολισθήσεις υλικού από την άνω επιφάνεια του λόφου μετά την κατάρρευση του περιβόλου και αφετέρου, στην αναμόχλευση των χωμάτων από τις ρίζες των δένδρων που υπήρχαν εκεί.

Με στόχο να αποκαλυφθεί πλήρως η εξωτερική σειρά των δόμων, αλλά και η εσωτερική δομή της θεμελίωσης του μνημειακού περιβόλου, αποκαλύφθηκαν ορισμένοι ορθογώνιοι

κροκαλοπαγείς δόμοι της εξωτερικής πλευράς και εσωτερικά ένας σωρός αργών λίθων μετρίου μεγέθους. Ο λιθωσώρος αυτός δεν αποκλείεται να σχετίζεται με το «γέμισμα» της εσωτερικής πλευράς του περιβόλου, δεδομένου ότι μετά την απομάκρυνσή του αποκαλύφθηκε η τεχνητά λαξευμένη, ισχυρά επικλινή επιφάνεια του φυσικού βράχου, καθώς και οι κατά μήκος συστηματικά ή ακανόνιστα τοποθετημένοι αργοί λίθοι από την εσωτερική δομή της θεμελίωσής του.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΙΖΟΣ

Διός

Βλέπε έργο της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας Νοτίου Ελλάδος, στον αυτό τόμο (ΑΔ 67 (2012): Χρονικά, σ. 818).

Γεράκι (αρχαίες Γερονθραί)

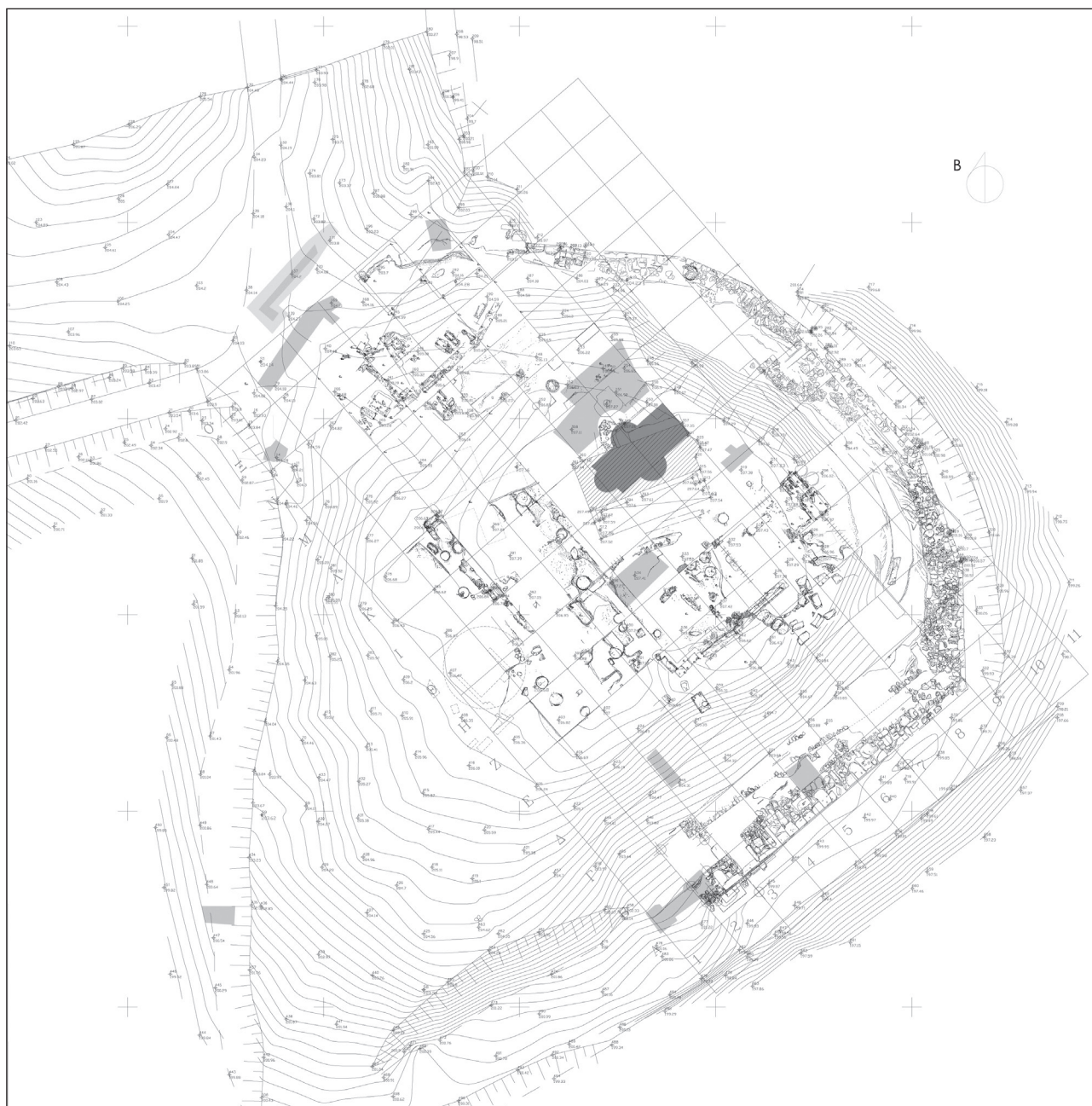
Το έτος 2012 πραγματοποιήθηκε μελέτη του υλικού που είχε προκύψει από τις ανασκαφικές περιόδους των προηγούμενων ετών (βλ. αναλυτική έκθεση στον τόμο των Χρονικών έτους 2013).

Μυκηναϊκή εγκατάσταση στον Άγιο Βασίλειο στο Ξηροκάμπι Λακωνίας

Κατά το θέρος του 2012 πραγματοποιήθηκε η τρίτη αποστολή συστηματικής έρευνας στον αρχαιολογικό χώρο του Αγίου Βασιλείου στο Ξηροκάμπι Λακωνίας υπό την αιγίδα της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, τη διεύθυνση της υπογράφουσας και την εποπτεία της Ε' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων⁴² και της 5ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Οι έρευνες πεδίου χρηματοδοτήθηκαν από το Institute for Aegean Prehistory (INSTAP) και το Groningen Institute of Archaeology (Ολλανδία), ενώ η συντήρηση μέρους των ευρημάτων από το Ίδρυμα Ψύχα και την Association PRAC (Γαλλία)⁴³. Δύο

42. Ευχαριστώ θερμά την προϊσταμένη της Εφορείας, Α. Παπαδημητρίου, για την αμέριστη υποστήριξη της έρευνας, καθώς και την επιφορτισμένη με την εποπτεία αρχαιολόγο Α. Μαλτέζου για την εποικοδομητική και πάντα πρόθυμη συνεργασία της. Επίσης, την προϊσταμένη της 5ης ΕΒΑ, Ε. Πάντου, και την επιφορτισμένη με την εποπτεία αρχαιολόγο Ε. Ελευθερίου για την υποστήριξη και την αρμονική συνεργασία. Ευχαριστίες οφείλονται, επίσης, στους ιδιοκτήτες των αγρών Δ. και Ε. Χατζάκου και Η. Κουράκου, οι οποίοι πρόθυμα επέτρεψαν τη διενέργεια της ανασκαφικής έρευνας στις ιδιοκτησίες τους.

43. Εκφράζω τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη μου προσωπικά στην πρόεδρο της Association PRAC, J. de La Genière (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres) και την αντιπρόεδρο Α. Samara-Kauffmann (Μουσείο του Λούβρου).

Εικ. 50. Αμύκλες. Ιερό του Αμφικλαίου Απόλλωνα. Σχεδιαστική αποτύπωση του Αμφικλαίου μετά τις εργασίες του 2012 (σχέδιο Θ. Μπιλής, Μ. Μαγνήσαλη).

αυθόρμητες δωρεές ιδιωτών ενίσχυσαν το έργο και τόνωσαν το ηθικό της ερευνητικής ομάδας⁴⁴, ενώ σημαντική

υπήρξε η συνδρομή του Πολιτιστικού Συλλόγου Ξηροκάμπιου, ο οποίος εξασφάλισε τη στέγαση των φοιτητών.

44. Απεριόριστη είναι η ευγνωμοσύνη μας προς τον καθηγητή Ο. Dickinson (Πανεπιστήμιο Darham, U.K.) για την αμέριστη συμπαράστασή του στην έρευνά μας, καθώς και τον J. Karountzos (Doric

Management C. L., Halifax, Nova Scotia, Canada), ο οποίος, αν και ζει μακριά από το Ξηροκάμπι, αγωνίζεται να προσφέρει κάτι καλό στον τόπο της καταγωγής του.

Εικ. 51. Αμύκλες. Ιερό του Αμυκλαίου Απόλλωνα. Η ανατολική πλευρά του Αμυκλαίου, όπου έχει αποκαλυφθεί η δομή των μνημειακών περιβόλων-αναλημματικών τοίχων προς Β. (φωτ. Κ. Ξενικάκης).

Εικ. 52. Αμύκλες. Ιερό του Αμυκλαίου Απόλλωνα. Το βόρειο πέρας του γεωμετρικού αναλημματικού περιβόλου, όπου ο τοίχος κάμπτεται έντονα προς Δ. (φωτ. Κ. Ξενικάκης).